

AGIMI

E përkohshme letrare - politike

DEL NË FILLIM TË Ç' DO MOJI.

Organ i Shoqnis "VLLAZNIJA,,

E drejton : KARL GURAKUQI.

PËRMBAJTJA E LÂNDËS

Kosova (Serbi e vjetër !)	Kristo Floqi
Vlona në kohë të mesme	Hil Mosi
I vogli jetim guximtár i Kolonjës	Hil Mosi
Të thánme mbí miqsi	M. K.
Vlona	M. L.
Edhe Shkodra	Drejtími
Dy ftyra te shkelzyeshme	Adonis
Lajme vëndi	Chronologjia

Mbarshtrues KADRI BORSKI

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

**BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)**

AGIMI

E PËRKOOSHME LETRARE - POLITIKE

DEL NË FILLIM TË Ç' DO MOJI.

Nri 5.

Shtatuer 1920.

Vjeti i II.

U r i m

Vllazënve t' onë Muhamedanë u urojmë Bajramin e Vogël, të cillin patën fatin m' e pritë, ndonse me turbullime, nen një Qeveri thjeshtë komtare, e cilla bashkë me ndimë të popullit ka me këndë e zoja me mënotue nepër mjes të këtyne tallazeve.

Drejtimi,

K O S O V A

(S E R B I E V J E T Ë R !)

STUDIM ETHNOGRAFIK E STATISTIK

(Përgjegje Z. Prof. Zvijich-it).

Shkruen : Dr. Kristo Floqi.

Vijim prej Nr. 4

Dimitri Stefanovich, një antar i flakët i Federatës Panslaviste, në një broshyrë që pat botue më 1881 (Slaves et Grecs devant la Turquie) nuk lypë tjetër për Serbin, përveç se Bosnjen, Herzegovinen e Novi-Pazarin. *Vladimir Jovanovich*, në një libër të vet (Les Serbes et la mission de la Serbie dans l'Europe d'Orient, f. 242), i cilli u përkëthye edhe anglisht, si Serbi të vjetër quen vetëm Serbin Bosnën, Herzegovinën Metokën (të Monastirit e të Deçanit); vetëm këta, thotë,

përbajnë banuesat e Serbis së vjetër (1). Kështu prap se prap Kosovën e njëj për Shqypni.

Një tjetër Serb nationalist nën pseudonim C. C. C. C. La question d'Orient et la Serbie. Belgrade-1870) thotë se «asht një gabim me besue se në Thrakë, në Kameli e në Maqedoni (Me emnin Maqedoni përshijnë ky edhe vllazet e Kosovës, ashtu sikur shpje-

(1) Ce sont les Serbes d'Herzegovina, de la Bosnie et de la Metoche, appelées STARA SERBIE. Voir aussi M. Juceff, rapports Serbo-Bulgares dans la question macédonienne; page 77.

gohet ma poshtë, tue vazhdue tregimet e tija) ka 'Grekë. Shumica e këtyne gjindet vetëm për së gjati të zallevet të detit Egée, porse banuesat e këtyne vendeve janë Shqyphtarë, Bullgarë, Kucovllehë e Turq». Po Serbët? Këta s'përmenden kurrkund! Pse? Pse po t'u gjindshin do t'ishin të përmendun.

Nji arkimandrit bullgar *Neofiti i Hilindarit*, në nji geografî të vogël qi ka pasë shkruar për dobi të djel-mënis bullgare (*Petite geographie politique a l'usage de la jeunesse bullgare-Karagujevastz*), kûr flet për mbî Kosovën, thotë se këjo dahet prej Serbis prej malevet të Sharit, i cili është ndërmjet të Maqedonis e të kufijvet t'Illyris e se në Kosovë e në të gjith Maqedonin nuk flitet gjuha serbe, për veç në nji pakicë të vogël, qi janë gjithë të djergun (emigrant) prej Serbije, e se banuesat e Kosovës janë mât se ³/₄ Shqyphtarë, të cilët janë element vendak, mandej vijnë Bullgarët, Kucovllehtë e Turqit, shumica e të cillvet nuk kalon ¹/₄ (*Prap petite geographie faqe 31*).

Shtegtarët e shekullit të XIX, të cilët kanë pasë vû bazat geografike e kartografike të Shtetevet të Balkanit, kanë kalxue secilli kjarisht se mbi Shar e Orvili janë kufijt e veriut të Maqedonis edhe viza qi dën Bullgarin me Serbin. Sa për Kosoven kanë qenë të gjith më një mendje se këjo është tokë shqyptare e banohet 80 e 85% prej popullit thjeshtë shqyptar, kûr se 10 a 15% janë raca të ndryshme, Serbë, Bullgarë, Kucovllehë, Turqë Israelitë e Cinganë. Edhe këjo nuk është nji gabim i tyne, si kujton z. Dr. Zvijich, por nji perfundim i bazuem në letersinë mât fort të motshme, në traditionet e në gojëdhânat e këtyne popujve.

Pouqueville' i ¹, edhe ky tregon se mali Skardos është kufini natyral qi dën Illyrin me Bullgarin e Serbin; kah an' e jugut të këtij mali shtrihet fusha e Kosovës, e cilla banohet prej asaj race të vjetër, prej Shqyphtarve. Është e dijtun se nji njeri, nji shkrimtar si konsull i Francës prane Ali Pashës, Pouqueville'i, mis i kaqë Akedemina-ve e historishkrues prejatyneve mât të famshëmvet, nuk muejte t'a qitte në pushim nji send kaq me randësi si Kosovën me historin e saj, e kishte me thanë dishka, në kjoftë se verë-verte këjo ka kënë dikûr Serbi e vjetër.

Ashtu edhe nji tjetër historishkrues frang Ami Boue ² qytetet e Shkupit, Tetovës e të Kratovës i vëndon në Kosovë, për të cillën kurrkund s'bân fjalë se ka kënë Serbi e vjetër. Edhe ky perfundon se mali Shar (Shar-dag) dën Maqedonin prej Shqypnis s'epërme, e cilla Shqypni e epërme, thotë, është vilajeti i Kosovës edhe Sanxha-ku (Novi-pazar).

Profesor Zvijich'i për pa e vërejtë mirë psikologjin e popullit të Kosovës, e vetëm tue marrë para sÿshë do informacione të falsifikueme, ka kujtue se djalekti populluer i rrethinave të Shkupit, Kumanovës, Totovës, Gostivarit, Prizrendit, Prishtinës, Ferizovikut, Gilanit e Mitrovicës është mât të shumten serbjan e se gjuha e Slavëve të tjerë të Kosovës është dikû serbe e dikû bullgarë! e Shqyptarët s'i përmëndë aspak!

Është për t'arëdhë neq se Profesor Zvijich' i në ket rikë kalon q' do fuqi arsyjet e tregon me këtë se nuk din,

(1) Voyages en Morée à Constantinople et en Albanie pendant les années 1798, 1800, 1801. Paris 1805, p. 249.

(2) Recueil d'itinéraires dans la Turquie d'Europe. Vienne 1836, t. I. p. 244, 264, 344. t. II. p. 107 et suivant.

ose nuk don me dijtë ethnografin e vërtetë të Kosovës, ose s'kà marrë a s'kà dashtë me marrë para s'fshë kartat geografike të Kosovës¹ e s'din këso dore statistikën e vërtetë të vëndit. Sikur t'ë merrte mundimin e të shetitëte Kosovën, ndër pak dit kishte me i u mbushë mëndja se populli i këtij vëndi, si i qyteteve ashtu edhe i rretheve asht me të vërtetë një element thjesht shqyptar si me gjuhë, si me doke e se Serbët e Bullgarët qi banojnë në ket vënd s'janë as 10%, por edhe këta t'ardhun e jo vëndas, emigracioni (muhaxheret) m'ia madh i të cillëvet vehet oroe qyshë në vjetin 1879 e kënde. M'ia të shumë e këtyne janë shqyptarë të sllavizuem me përdhueni, ose qi kanë hupë gjuhen prej të perzimunit e prej marrëdhanievet me ata, por edhe këta nuk mohojnë se kanë kënë shqyptarë.

Z. Zvijich në studimin e tij të nalt-përmëndun shton edhe këto për të vetëthammen «Serbi e vjetër», «L'appellation de *Vieille Serbie* n'a pas été créée en vue de servir des prétentions nationales, et les limites meridionales de la *Vieille Serbie* peuvent encore s'étendre en delà du Char et principalement sur la région aujourd'hui comprise dans le vilayet de Kossovo». Emnimi, d. m. thanë, i Serbis së vjetër nuk u krijue për me i u sherbye kerkimeve nacionale, sepse kufijt jugorë të Serbis së vjetër munden akoma të shtrihen edhe përtej Sharit pikrisht mbi giansin qi përshijnë sod vi

(1) M'ia të përmëndunat janë ata të Chafarik-ut, të Lejean-it, të Mackenz-it, të Yrby-t, të Bradaska-s të Petermann-it, të Kiepr-it e të Weigand-it etj. etj. për të cillët Dr. Zvijich-i thotë se janë të falsifikuem. Këta geografë e kanë studjue mirë kerkimin shqyptar të popullit të Kosovës; prandej as një prej këtyne s'e përmëndë emnin «Serbi e vjetër» por të gjithë e quajnë «Kosovë».

lajeti i Kosovës. Ky paragraf i punesës së profesorit vjen si kundreshtim i parsimevet të deritashëm të tij sepse nen titullin «Serbi e vjetër» këtü merret vesht Serbija përtej Sharit kah an'e verit e jo Kosova, si ka pasë pretendue ky deri më tash. Ky paragraf s'mundet të merret vesht ndryshej, për veç si një zblim i përdhunshëm i qellimevet imperjalistike të Serbve, për pa i u pështetë shqencës, historis, due me thanë e ethnografis, por vetëm se kështu i pelqehet Z. Dr. Zvijich-it! Por edhe sikur t'a xamë se emnimi i Kosovës si «Stara Serbia» prej Serbvet nuk u krijue për pretendca komtare serbe, edhe sikur të thona se Prof. Zvijich-i nuk ka kalxue për Serbi të vjetër, për veçse «Metokjen», k'ë thotë se gjinden qytete serbe plot me kujtime historike, qi sjellin një datë qyshë në kohen e mbretnis serbe të vjetër, prap se prap ky emnim (Serbi e vjetër) asht përhapun e po përhapet edhe sod me një furi për dobi të qellimeve të tyne komtare. Per me sigurue këta parsime, s'a e s'a mjete t'ëgra e të shnerzueshme edhe s'a vrasje të mndershme e mizore nuk vepruene Serbët kundra Shqyptarve të shkretë, mbassi i q'ë në dorë ky vënd mbas luftës balkanike, për me farue krejt racën shqyptare prej Kosovet? Historija, q'ë q'ar t'ë drejtë i ndollinavet të shkullit, ka me folë një ditë për këto mizorina serbe, të cillat kanë kënë shumë m'ia të mndershme se sa të gjithë të këqijtë e t'era qi ngjanë në ket vënd e mjeruesëm prej gjith pushtuesave të huej edhe prej Atillës në dac. Mundimet për të Prof. Zvijich-it për me qitë Kosovën si Serbi të vjetër janë vetëm ideale, andrra p'a as një lartë randshet, sepse nuk bazohen kurrësi në argumenta shqencore.

Qi këjo vepër e Dr. Zvijich-it është shkruar për qellime politike e imperialistike, merret vesht edhe prej Dr. *Osterreich-it*,¹ i cili e ka shetitë and' e kand Kosovën, e e ka studjue mirë edhe i cili sado që ka kalxue gjithmonë një sympathi të madhe për Serbët, e qet poshtë emnimin "Stara Serbia," tue thanë se s' ka kurr një kuptim e as nuk përfaqson një pjesë të vërtetë geografike, por se është i çpikun prej propogandistvet serb për me i u sherbye qellimevet imperialistike serbe.

Por le të vijmë edhe në vepra që

të mos thotë Dr. Zvijich-i se kofizohemi vetëm në thecëri të thata e të pafrytshme; le të vijmë në praktikë e kështu me fakta të gjalla, me dokumenta të sigurt e të pa-trondituna të mundena me i a mbushë mendën atij edhe shokve të tij, të cillët rrehen mbas soje, tue thanë *Aminë*, për ç'do andrrim e idealizmë që i vjen në krye e i a flet goja.

Le të marrin vesht e le të mësojnë gjith Serbët se sa janë gabueshëm në ket pretencë të pa-kënun.

(Vijon)

Vlona në kohë të mesme.

Prej Dr. K. Jirček-ut.

Një rëndësi historike kanë malet e grykat e lumijvet që ndodhen rreth bregut të detit kah jugu i Durrësit. Qyteti i Kavajës, që ndodhet një orë e gjymës larg prej bregut të detit mbi lumin Leshnika, përmendet në histori vetëm në të XVI. shekull nënë emnin Borgo Cavaglia. Malet Laghi që janë përpara qytetit, që janë mbarimi i një varg kodrash deri në 225 metra nalt, në shekullin XIV. e XV. ishin të njoftuna si një limë me emën "*caput de Lachio*". Në vjet 1440 tri anë raguzjane, që shkojshin me marrë Helenen, të bijen e dhespotit Thoma Palaiologut prej Glarencet të Moresë, si nuse për Lazrin, të birin e dhespotit serb, deshtnë nd' atë vend me marrë uj, por qenë të penguem prej Shqip-

tarvet që i pritnë me heshta e me shgjeta, për arsye se këta Raguzanët u kishin vjedhë dy qe. (Lettere e Commissioni 1446, Archiv von Ragusa). Ai vend ish në krahinë që ish nënë zotim të farës s' Arnitvet (Arianitët).

Më poshtë kah jugu ndodhet gryka e Shkumbit, të një lumi të mathë, cili del prej malevet ndërmjet t' Elbasanit e t' Ohrit. Nder kohna të vjetra ky lum quhej *Genusus*. Nder shekujt e fundshëm të Kohës së Mesme njëfeje nënë emnin *Vrego*, e që është i shënuem edhe ndër sheshkrojet e Oteliusit (1595) e e Mercator-it (1584). Nder disa dokumenta ky lum quhej edhe *Luvogo* ose *Parco*. Emri i sotshëm rrieth prej qytetit të motshëm *Scampae* që që në krahinë t' Elbasanit, e që qysh në kohët Justinjanit nuk përmendet më ndonji herë. Krahina e Comus Tancius Topia (1338) zgjatej qysh prej lumit të Matit e deri në

(1) Dr. Osterreich, Reiseindrücke aus dem Vilayet von Kossovo (Abhandlung der K. u. K. Geograph. Gesellschaft in Wien, 1899. t. I, 4 e 5 blé, f. 332.)

Scampinum, ose lumi i cekët Shkumbini ku votnote dhespoti Muzaka. Gryka e këtij lumi thirrej prej Raguzanvet në shekullin XIV. e XV. *Vregum*, *Vriegum*, *Brego* (*Bregu*), *Briego* e *Briechum*. Atë krahinë e zotnoishin Matarangët, e mbas vjetit 1371 Muzakët. Tregtarët e Venedikut, të Raguzës e t' Ulqinit mirrshin prej andej drû e bereqet e sjellshin venë e krypë. Limâ i asaj krahinë ish *Bashtava*, qi ndodhet $\frac{1}{2}$ ore mbi grykë t' atij lumi. Bashtova është një qytezë (kalà) me kulla të rrumbullakta ndër skaje, me kulla katër-skajta në mes e' do anës edhe me një derë kah ana e prendimit. Johann Georg von Hahn gjet në këtë qytezë 14 shtëpi Gegë mysliman, qi jane mâ të mbarmët Gegë n' Jug qi përpiqen me Toskët.

Mandej e lidhun me det vjen kneta e *Karavastës* me një katund të një emni. Pranë knetës, i ndamë prej disa kodrave ndodhet liqeni *Terbuf*, i cili është plot me peshq e qi në kohë të Turqis ish pasunë e teqes së Siman Pashajt në Shkup. (Hahn, Albanesische Studien 1, 78). Emni Karavasta është greqisht e don me thânë qëndrim anishë; një katund Karavostasi edhe në More në breg t' Elisit, kundrejt Mesolongit. Qyshë më 1297 në një padi qi qe në gjyq të Raguzës përmendet ky vend homines Matarangi de *Caravastassi*, qui sunt sub dominio domini imperatoris. (Acta et diplomata res Albaniae medii aevi illustrantia 1 p. 156 nro 528).

Pakë gjâ mâ poshtë ndodhet gryka e *Semenit* ose e *Semanit*, i cili lum në rjedhen e sipërme quhet *Devol*. Burrim' i këtij lumi ndodhet fellë në njërrzë e Muzakës nuk dojshin m' e krahinë, kah jugu i liqenit të Prespës, kah prendimi i Kosturit, në rânxë lindore të Gramosit. Një lum tjetër qi

derdhet në këtë lum është Osumi, qi thirret edhe *lumi i Beratit* e qi del prej anës premdimore të Gramosit. Ky kalon nëpër qytetin e vjetër të Beratit, i cili në kohën e mesme quhej *Bellagrad*, prej Serbvet Belgrad e italisht thirrej Belgrado di Romania. Anna Komnena e quen *Ason* e *Pachymeres* e emnon *Asunes*. Një tjetër degë i këtij lumi është *Tomorrica*, qi rjedh prej malevet të nalta të Tomorrit (2413m).

Semani quhej në kohë të vjetër *Apsos*. Në kohë të mesme të gjithë lumi qysh prej burimit deri në grykë quhej *Devol* ose *Djaval*. Emni rjedhë prej një qyteti të vjetër ilir (*Debolia*) por në kohën e mesme thirrej lum' i djallit. Anna Komnena e quen *Potamos Dhiavoleos*, e në kohë të luftavet kryqsore Fulcherius Carnotensis e emnon *flumen Diaboli* edhe *flumen Daemonis*. Këtë lum e quejshin edhe lum' i *Pirgut*. Ndër dokumentat e shekullit të XIV. sidomos në Raguzë, gryka e lumit thirrej *Djevalo* ose *Djevali* (edhe *Jevalum*), qi ish e përmendun për tregtin' e madhe të bereqetit. Si zotnuesat e asaj krahine në vjet 1297-1374 ishin Matarangët e mandej Muzakët.

Anna Komnena n' historinë e luftavet të Normanvet përmend nën sundimin e t' et, të perandorit Alexios I. një qytet të pa-nionia *Mylon*, brî lumit të Djabolit. Ma votë, në vjet 1389 përmende se në grykë t' atij lumi ndodhej një kullë e quejtun sturris de *Dievali* ose edhe *turris Pirgi* *Pirgo* shavishit *Pirgo*, qi kish edhe një doganë. Kur në 1389 princesha Komnena e Monës luftoj kundra Nikoll Muzakës, eome e zuni këtë rob, njërrzë e Muzakës nuk dojshin m' e dojshin kullën përpara se t' u lirohej prej i ty. Të dy anët mandej j' a lëshuonë përkohësisht kullën (turris

distans a marina super quadam flumaria) venedikasit Bailo të Korfuzit, i cili mandej si u lirue Nikolla më 1390 j' a dorëzoi përseri Komnenës, por me shart qi t' i epte Venedikut q' do vjet tre detarë për floten e Korfuzit. (Misti vol. 41, f. 100 v., Arkiv i Venedikut). Në vjet 1417 Pirgu ra ndër duer t' Osmanvet.

Fusha qi ndodhet për qark thirret *Muzakja* a po *Myzeqeja*. Myzeqeja e madhe ndodhet kah veri i Semanit deri në Shkumb; në vend qi Myzeqeja e vogël ndodhet kah jugu. Këjo është fusha ilirjane ndërmjet Vlonës e Durrësit e qi Ana Komnena e Nikephoros Gregoras në vjet 1280 e quejshin faisha e Vlonës. Shtrati i lumit Semani me ujën e vet të ndyhet e turbull është i thelluem 6 m. në dheun e butë. Ajri për qark i avullët edhe q' do mënjës është i mbushun me mjegull. Dheu është pakë i punuem edhe përbâhet prej shumë çifliqevet të shtetit, të shumë bejlerve, agallarve edhe të kungojtjevet myslimane e orthodoxe. Fshatarët janë bujqit e zotvet të çifliqevet edhe jetojnë nder kësolla të ndërtueme prej shëlqesh të mbylluna me dhe e të mbulueme me kashtë. Për qark janë arat me miser qi rritet më se një bojë njeriu i naltë. Tekdo shifën bujë të gjith të mbuluem me baltë. Miser, grun, elb e tershânë dergohet në Dalmaci, n' Epir edhe në Korfuz. Shumë jevgj qi jetojnë në këtë fushë, në kohë të Turqis quheshin robt e Sulltanit. E shumta e kësollavet, nder të cilat në dimen banojnë barijtë rumun e maqedhonas, të gjith verën janë të lánuna e të shkreta. Atje ndodhen shumë tufa kualsh' qi më e shumta dergohen n' Itali, lopësh, delesh e dhishë. Qendra e Myzeqesë së Vogël është Fieri.

(Vijon)

Hil Mosi

I VOGLI JETIM GUXIMTAR I KOLONJËS.

Ish verë e vjetit 1913. Korça ish zaptue rishtas e pastrue prej të vetëthânunvet «epirot» e kishin mbetë edhe pa u lirue viset më nga juga, të cilat konferenca e Londonit i kishite njoftë për shqiptarë. Nji trumë shqiptarë ndën urdhën të nji oficjeri ish nisë drejt Kolonjës; shumica e ushtrisë shqiptare kish mbetë në Korçë. Çeta kaloj ndepër katundet shqiptare, njerzit e të cilavet prej frigës së Grekvet kishin dalë e ikë nd' anët të Shqipnis. Ndë nji katund afër Kolonjës çeta qindroj, për me kumtue anmikun. Katundi ish krejt si nji shkreti: Gjâ e gjallë nuk kish mbetë, për posë ndonji qeni a mice qi rrinte pranë shtëpis së vet, sikur me dashtë t' a ruejë. Përpara nji shtëpije, ku çeta qindroj ishte ndejun nji djalë nja 12 vjetsh me nji brisk në dorët, tue bân nji bylbyl me nji pip të nji shëlqeje. Ndë nji dritore të shtëpis valonte flamuri komtar kuq - zî-kuq, të cilin njerzit e shtëpis kur kishin ikë e kishin ngrehë e lánë aty. Djali me nji herë, sa pa ushtarët, u çue në këmbë edhe për shëndoshi tue vue dorën mbi ballë. Oficjeri i u përgjeq edhe ai përshëndetjes edhe si i dha urdhën ushtarvet të përhapëshin për roje q' qas djalit edhe e pyeti; «A ke pa ushtarë, ase komita grek ndër këto dit?»

«Dy dit më përpara përgjegji djali i kam pa nja pesë ushtarë ushtarë edhe komita grek të përzimë bashkë. Si hyen në katund e shiquenë edhe nuk gjenë asnjë ndonji sent për ushqim, u larguën, tue shkue nga këto anë edhe djali diftoj me dorë nga ana e jugës.

»Po ata a të pyetnë ndonji sent?»

»Jo, se unë ndejta mshehët, e këtu ndë ketë anë të katundit nuk erdhnë.»

»Po ti përse ke ndejun këtu edhe nuk ke ikë bashkë me priudënit tuej?»

»Unë jam jetim, nuk kam as atë as nënë; këtu ndejta për me pa luftën.»

»Anmiqt the se nuk i ke pa ka që dy dit; po se ku ata mundën t' jenë, ti a nuk mund t' a dijshtë?» Edhe tue folë këto fjalë oficeri rrinte e shiqonte një plep të naltë qi ish përpara shtëpis.

»Jo zotni, unë nuk e di, por m'a merr mendja se do të jenë nd' at katundin atje tej, sepse ai katunt nuk ka luejtë aspak uga vendi, e njerzit e ti janë të gjith miqt e grekvet» përgjegji djali.

»Ti a din-t' i hypish drunavet?»

»Po zotni, si një macë. Ndë një çast e unë jam ndë maje të plepit.»

»A thue nuk kishe me hypë mbi ket plep edhe me shique, në mos sheh ndonji anmik?»

Djali pa u vonue, sbathi opangët e vogla qi kish, uli briskun edhe bylbylin qi ish tue goditë mbi tokë edhe i u qas plepit për me i hypë. Oficeri e kapi me të dy krahët edhe i ndihmoj me hypë.

»Rueju mos të rrëzohesh!» i tha oficeri, tue e shique me kujdes.

»Jo, zotni; unë jam i mësuem.»

Mbas qi djali qe ndë maje, oficeri e pyeti; »A mos shef kund anmiq?»

»Ndë rrugët, përpara vorrevet shof dy kalorës.»

»A po ecin, a qindrojnë?»

»Jo zotni, nuk ecin, por po qindrojnë.»

»Po mâ tjetër çka shef?»

Djali shliroj dorën prej plepit, tue e vue mbi ballët për me veshtruen ma mirë, edhe mbas qi shiqoj rreth e për qark, u përgjegji, tue vue dorën mbi

gojë; »Ndë misër, qi është përpara vorrevet shiten shumë bajoneta, qi shkelqejnë ndë diell; ushtarët janë të mëshehun e nuk dukën.»

Nd' atë çast u shpraz një pushkë edhe një plumb vishkulloj nalt mbi ajr.

»Ulu!»-briti oficeri »se të panë.»

»Jo zotni!»-u përgjegji djali. »Unë nuk kam frigë.»

»Po, ata a janë shumë larg prej nesh?»

»Nja pesëqint a gjashtëqint çapa» edhe ndë ketë çast një plumb tjetër vishkulloj ndëpër gieth të plepit. »Kësaj herë duket se e kanë për njimend» briti djali.

»Ushtarë, rринi gati!» i thirri oficeri të vetvet; e mandej tue u sjellë nga djali: »Ulu po të thâm! Nuk më lypset me dëjtë mâ!»

»Jo zotni!» u përgjegji djali-»unë jam i mshehun mbrapa plepit, e plumbi nuk ka se ça me më bâ!»

»Ulu, po të thâm!-Po n' e djathët, a shef farë anmikut?»

»N' e djathët, atje nd' at pyllë dukën të mshehun disa-» edhe ndë ket çast u shpraz një pushkë tjetër, edhe djali, si u mbajt një herë me ngadalë, tue u ulë me shpejtim, mandej tue u kacamvarrë, mâ ndë funt i lëshoj durët edhe u rrëzue me krahë hapët edhe me krye përposhtë.

»Dhjetës, eja!» i thirri oficeri dhjetësit të vet. Nd' at çast erdh dhjetësi edhe i ndihmoi oficerit për m' e kapë trupin e dëjtë edhe me vue me një anë.

»Rrot edhe!» i thirri dhjetësi, tue i vue veshin të zemër.

»I shkreti djalë!» fshani oficeri.

Dhjetësi shkoj ndë rrânzë të plepit mori repucën, briskun edhe bylbylin e ia vuni në djallit, i cili mbas pak kthe rrotulloj shtë, mandej lëshoj kryet. I shkreti djalë kish vdekë!

„Shko Sulo!-i tha oficeri dhjetësit- na e merr at flamur, qi është atje ndë dritore edhe na e sjell qi t' i a vemë djalit mbi trup. Trupi i këtij fatoshi meriton qe qenë i mbëluem prej flamurit komtar.»

Si e mori dhjetësi flamurin prej dritores edhe i a hoth djalit mbi trup të ti, oficeri, shkroj me të shpejt një letër për komandarin e ushtrisë shqiptare, qi ndodhej ndër rrethe të Korçës, tue i thënë dhjetësit: „Merr gjokun t' em, hiq e shko [sa më parë e epja këtë letër komandarit ! Shiqo të shkojsh sa më shpejt. Rueju se ndalohe ndokund !»

„Jo, zoni ! Kam me fluturuel u përgjegj dhjetësi. Shkoj mandej e nxorri prej një shtëpisë gjokun e oficerit, i hypi edhe e lëshoj ndë vrap, tue e çu udhën e Korçës si vetima.

Oficeri u këthye ndër ushtarët e vet, të cilët i shpërdau lë gjith përsëgjati mbas një bregores së gjatë, tue u dhënë urdhën me ndejë gjithnjë gati me pritë ç' do urdhën të tij, pa të cilin mos me bër kurrnjë sent. Çoj mandej anavet nga një patrollë 5 vetësh, me urdhën për me hetue ç' do lëvizje t' anmiku, edhe po të jetë nevoja me u gjetë gati për me i u mbështetë qendrit.

Nuk kishin shkue tri orë, e ndihma prej Korçet, jo vetëm kish ardhë, por edhe anmiku ish tue e vue ndë t' ikun, tue lanë ndë shesht shumë të vramë e të plaguem, petkat e të cilvet e dishmojshin, se jo me të vetë-thânunit «epirot» luftonte Shqipnija, por me ushtrinë e rregullushme greke. Si qenë zaptue majet rreth për qark edhe qenë të forcume, një trumë shqiptare e prime prej oficerit të sipërpërmendun u këthye prap ndë katunt edhe e shtini djalit në dhe me nderimet ushtrore

Mbi një rrasë, qi qe vë mbi vorr të djalit oficeri shkroj këto fjalë:

„Këtu pushon i vogli jetim guximtar i Kolonjës, i cili trimnisht dha jetën, tue i shërbye atdheut.»

Më poshtë i shkroj edhe këto varg të këngës komtare:

„Të gëzuehun atëherë,

Kur për ju do të mësojnë

Se për Shqiptarin u vratë:

Me kënga do t' ju vorrojnë.»

Hil Mesi

Të thënë mbi miksi.

1. „Miku i mirë, dëra e parazit» thohet për një mik i cili nuk kursen kurrëgjatë për me të bër fatbardhë në kohën më të vështirë.

2. „Më mirë një mik, se sa një çiflik,» thohet sepse çifliku me kohë mund të shitet, ose edhe sa e ke nuk të sjell ndonjë dobi, në vend qi miku kur të keshë nevojë të gjindet në ndihmë.

3. „Mikut të mirë, mos i u rëndò!» Këjo është një e vërtetë. Shumë herë ndodhë qi na e bjerrin ndonjë mik të dashtun. tue e merzitun ec e peja me ndonjë nder, prandej me të drejtë thot fjalë e vjetër mikut të mirë, „mos i u rëndò!» sepse ai kur të shet në ngushticë të ndihmon vetë.

4. „Vellazën jemi, por miq s'jemi,» këjo e thënë përdoret për me ditue se njëri më të shumtën në këtë jetë këshillohet me një mik të dashtun se sa me afër të vet. Thohet edhe për me ditue se vllan e ke për vlla, por jo për mik.

5. „Miku të rrezikon» Këjo e thënë me të vërtetë fjalës mik, tue ditue se mik është ai, qi të gjindet në nevojë kur ti të ndodhesh në

rrezik, por jo ai qi të shtíhet mik, kur ti je mirë.

6. «Ari njifet në zjarm, miku në nevojë.» Edhe këjo e thánme ka atë kup-tim si e sipermja.

7. «Miq per fiq» janë ata të cilët kur ti të keshë të gjinden gjithmonë përpara, por perkundra, kur ti të jeshë në rrezik ose në ndonji ngushticë, as nuk të duken mja.

8. «Kur ka shporta fiq, të gjith bota t' bâhen miq». Kur ti të keshë, atëherë miq sa per të pasë dobina prej tejet ke sa të dësh.

9. «Miqsija, miqsi, kuleta të t'losin». Këjo e thánme e çmon vleren qi ka miqsija, tue tregue, miqsija duhet mbaj-tun si miqsi, por jo për me pasë do-bina prej sajë. Kur ndodhesh në shoqni me një mik, e shef, se ai gjithnji do t' i pagojë shpenximet e bâme bash-karisht, atëherë perdoron këtë të thán-me.

10. «Miqsija e mirë, hesapin e dli-» e ka atëherë, kur ti të keshë punë ose ndonji marrëdhânje me mikun t' ând edhe nuk këqyrë këtë miqsi t' a per-fitosh, për me fitue nder njehtime qi ke me mikun.

11. «Ai mik qi s' mund të ndih-mojë, si anmik mund të turpnojë» thohet per atë lloj miku, i cili fjalë ka të mira e kur vjen koha me t'u gjetë në ndihmë nuk të qaset, por perku-ndra tue ty qi ke pasë të gjith shpre-sen tek ai të turpnon.

12. «Mikut ankoju, anmikut lavdoju!» Mikut mundesh me i a tregue nevojët e të vishtirat t' ueja, se ai merr pjesë n' idhnimin t' ând; por anmikut lavdoju, sepse atij po t'i qahesh, ai do të gë-zohet.

13. «Sa rron kusija, rron dhe miq-sija». Miqsija e vertetë âsht kaqë e fortë sa nuk shuhet kurr, veç rron aqë shumë sa kusija, e cila kurr nuk çartet.

14. «Ma mirë një anmik me mend, se sa një mik të marrë!» Prej një an-mikut të mentshem e t' urtë nuk âsht friga se të ndodhë ndonji e keqe, por një mik i marrë, mbasi t'a din, të din të gjith mendjen e zemren t' ânde, mundet me të shprallue tue të bâ dâm.

15. «Ç' e don anmiku, kur ke mikun» thohet kur të vjen një e keqe prej ndonji mikut të marrë e të dobët.

16. «Perendija më ruejtë prej mi-kut, se prej anmikut ruhem vetë!» Këjo thohet për me tregue, se prej miqvet njeri vetë nuk mund të ruhet, veç se n'e ruejtë Perendija; në vend qi nga anmiqët njeri mundet vetë të ruhet.

17. «Anmiku të shikjon eder kâmbë, miku të shikjon nder sÿ» per me tre-grue, se anmiku vetëm të keqen t' a do e miku t'a dishron të mirën.

18. «Miku i vjeter, s' hidhet poshtë.» Një mik të vjetër, të cilin per shumë kohë e ke pasë mik, nuk mundet njeri t' a largojë aqë shpejt, sepse ai mos t' ish qenë i miq, nuk do t' a kishe pasë aqë kohë mik. M. K.

V L O N A !

Vlona ! Nji pikë e shkelqyeshme e historis së sotshme t' atdheut t' onë ! Me Vlonë humben e u zhduken të gjitha ato rrëna e shpifje, qi anmiku t' onë paten trilluem e perhapë an' e kand permbi né, tue thanë se nuk ishin tjetër na Shqypiarët veçse një tufë fise, me u a pergjâm atyne t' A-rikës, qi s' mund të sajojshin një njësi komune e pra jo të zot me qin-duem shtet në vedi, të pavarshem. E këto rrëna e shpifje, neper mjet të njaj

shtypi t' organizuem, qën per pallë me fletore, të perkohshme e libra, qi me qinda e mija u shtypen e u botuem. Edhe bota, tue i kënduem, zû besë e Shqypnija e shkretë nuk u permend ndër bisedime nderkomtare të konferecës së Pagiës ase u permend, por se si me e coptuem, tue i a dhanë shperblim herë njenit e herë tjetrit, si t' ishte një dhë i shhretë, i pa zot! Qe se në ç' gjendje të zezë pat ram atdheu i ynë: Italia donte pushtimin e Vlonës, Jugosllavët lakmojshin të zbritshin deri në lum të Matit ase s'paku deri në Drî e n' anë tjetër Greku gjakonte një pjesë të bukur të Shqypnis jugora; e Shqypitari i mjerë e i ngratë kishte râm ngusht, shifte se e drejta ndaj të nuk u shikonte, kuptou se mbi ket tokë lum i forti e mjerë i ligu, por nuk u ligstue, shtrengou vedin, permblodh fuqit e veta, rroku armët tue marrë para sÿsh a deken a lirin; krisi pushka, skpertheu gopedra e gjaku i dishmorvet e lkuqî token shqyp-tare; me qinda e mija çetat e vullnetarvet rrâjshin atje kû e lypte nevoja; u mblodhen të holla per ndihem të luftarvet e grât shprazen arkët e veta, tue e dâm pajen per veshë e mbathë t' ushtarvet e të varruemvet. Ja dekë, ja liri gumbllon prej gjithviseve të Shqypnis e ajo gumbllimë kalon kufijt e Shqypnis, kapercen male e detna e Europa zû besë se Shqyp-tari nuk qënka ashtu si e kishin prejshkruem anmiqt e tij, por dika me luftuem e me dekë per atdhë të vet; mendime ndrruen, u njoft e drejta e Shqypnija hîni në bisedime zyrtare me një mbretin të madhe, me të cillen edhe, mbas sa gjakut qi rrodh, lidhi pagjë me kushte të ndershme. Nji fitim i math sidomos moralisht si perjashta si permbrinda. Perjashta, pse u njoftem si një Shtet, si një popull,

qi ka një ndergjegje komtare, âsht i zoti me i shikuem vetë punët e veta e ka aftesë të plotë me qeverisë e me sunduem vetvedin.

Permbrenda fituem mâ teper, pse popullit, tue e pâm vedin gjithkund per rreth të kerneuëm prej anmiqsh, i pat râm zëmra, qe frigsuem e gadi dishpruem, por Vlonë i a çou zemren, i a hoq frigen, i a naltou moralin e i dha me kuptuem se ç' don me thanë bashkim e i a zhdrivillou edhe mâ teper ndergjegjen komtare.

Perveç këtij fitimi patem edhe një tjetër shumë mâ të math: rân per dhë edhe anmiqt e permbrindshem, trathtarët. Disa nder këta i kemi sheshazi, i dijmë, i njofim e pra jo aq fort të rrezikshem, por kemi sa tjerë të mbuluet si shpuza nen hî; po, por edhe per këta erdh dita e fundit. A dishroni me i njoftë? Nuk gjinden vetem ndër ne, por gjithkund e në kohë të luftës së madhe në Francë, paten qënë thirrë *defaitistes* e n' Itali *disfattisti* e na shqyp do t' i quejmë *dermitarë*. E mirë, pra, dermitarët, mâ e shumta prej shkollash mâ t' epera të popullit, per një interesë a per një tjetër mundohen trathtorisht me i derinuem themelet e Shtetit; nuk guxojnë me hÿm në marrveshtje me anmiq, per mundohen me prishë moralin e popullit, me i humbun besimin ndaj Qeverin, tue thanë me fjalë të humueta se Shqypnija nuk âsht e zotë të qeveriset pa ndihem e prishë të hutivet, se nuk kemi njerz të zotë punë, se po krijojmë një Turkî të vogël et. et. fjalë të helmueta. Por edhe këta anmiqt nuk mund të qindronë mâ qe të zëqen prej faqes së dheut, pse të ndonmet e Vlonës me reguen çeltazi se jemi të zotët e vetvedit, e kemi njërs pune, se nuk âsht mendja me krijuem një Turkî, por një Shqypn vetqeveritare, të lirë e gjallnjë tue perparuem në qytetnë e kulturë per t' u bâm një batus pagje ndër popuj tjerë të Ballkanit.

M. L.

Edhe Shkodra

Mbas Korçës e Vlonës, mbas veprimt ushtrijak të Shqypnës së mesme e të faruemit kryekput të trathtarëvet të Komit, mungonte edhe një send tjetër për me plotsuem Pleiadhën e shkëlqyeshme të historisë s' onë komtare, mungonte një tjetër qytet i Shqypnës verijake për me treguem gjallnin e vet, për me i zbardhë faqën Arbnis së ré e me i diftuem Europës e gjithë botës së qytetnueme, se gurgullon edhe i nztë gjaku i Skenderbegut ndër dej të Shqyphtarëvet. Ky qytet ishte Shkodra, Shkodra plakë e Bardhylvet e Agronvet e Gjënçvet e e Teutes.

Shkodra qi kishte rā në një giumë të rāndë, gadi si me pasë dekë e qi kishte lānë këso dore me u përbām një çerdhe propogandash gjithfarësojit e një lāmë trathtarësh të pa-shpirtë e vagabondash të pa-turpshëm, këjo Shkodër tek e mbrāmja u zëgjue e u çue në kāmbe! Shkëndija i u dha barotit e flaka shpertheu me një herë e rreptë, po me flakën bashkë i rreptë e i ashpërt por si ribë tufanit shpertheu edhe hōvi shkodranë.

Nji komplot trathtuer mā i rrezikshëm se aj i Osman Balavet e i Halid Lleshavet u tēfaq, kah āna e kufijvet t' onë në Kastrat, gatuem tash sà dit mjeshterisht e dinakrisht prej do prīsavet, mjerisht Shqyphtarë të rrëjtun e të shtiu; komploti ishte i përkrahun moralisht e landarisht edhe prej fëqijvet t' onë të Verit të cillët mjaft ishin munduem deri atp pari me bām Europen me besuem se në Shkodër s' ka Shqyphtarë!

Trathtorët t'onë kishin kujtuem se ishte shkelë krejt Malcija e Shkodra s' kishte tjetër veçse me i çilë dyrët

e me e pritë me daullë atë grigjë zhelanash, qi donte me i pruem Shkodrës fatbardhësin! Aqë ishin sugurë sà, në një letër qi i rā në dorë Qeveris s'onë, kishin caktuem edhe ditën qi kishin me hyem në Shkodër ngallnjeshëm. Sà ishin rrejtë e mashtrues! Efialtët t' onë (*) jo pse s' e njifshin për së afërmi karakterin e burrnin Shbyptare, por se tue marrë para sÿshë ndollinat e mbrame, kishim kujtuem se Shqypitari thehet me pare e se me rrēna e mashtrime mujtë një çetë cubash eme hyem aq lehtas në një qytet kreshnik si Shkodra. Këta si edhe patronët e tyne harruen duket se:

Kur kà lidhë besen burri i Shqypnës,
I kà pasë shti dridhen gjithë Rumelis.

Gjith Rumelis e jo vetëm do çetavet të pà-rregullta të Shkjenis. Anmiqët e Komit prà ket s' e moriën para sÿshë. Ky luan, ky popull trim i Shkodrës, qi deri dje kujtohej se flinte, tue lānë mÿjtë e hardhucat me këcyem në shpindë të tij, nuk duroj mā baltë e pluhun; u çue me një herë në kāmbe n' atë ças qi u gërgà keqas e me të shpejt u tund si tundet një drangue, tue shkundë prej vedit q' do baltë e pluhun.

„Serbët i a bōrën në Koplik!“ ishin fjalët e mbrāma, qi si tū rrë kumbuene në vesh të Shkodranit ditën e parë të Gushtit. Lajmi shpërgilloi e mori dhën e kushtimi u dha and' e kand ndër fusha e male. Burra të pjekun, djelm të ri, myslimanë e të krishtenë, si të biit e shjeshtë të njëj nane, vllazën të një gjaku, të njëj fisi, të njëj votre

(*) Për emnit Efialtis, i cilli trathtoj Spar tanët ndër Thermopylet.

e të njij zjermi, shqyptarë kurdoherë, mâ tepër se shqyptarë përpara të shëjtit Atdhë, me vrap e me guxim mbyllën dugajë e Zyre, lânë ç' do punë e sherbim e me një herë rrokën armët, tue pasë zjermin në gjë e uzdajen në zëmër!

«Burra e djelmë, sot a kurr» ishin fjalët e zjarta sà edhe të larta qi, nëpër gojë të këtyne burravet të motnuem e të kësaj djelmëni të shkathtë e guximtare flakroshin, tue shunglluem Bunë e Drî, Liqë e Tarabosh, si tjetër herë *paiani* luftar i motshem në gojë të fatosavet Spartiatë.

Mbrënda një orët pazaret, si i sipërmi ashtu i poshtmi, u mbyllën krejt e shka është mashkull nuk shifet mâ në shpî, por grumbullohet jashtë në patalokun e trimnis, në fushë të nderit, ku i mndershëm i thurret zâni i Komit e detyra e Atdheut! Tuba tuba djelmoçash gjithfarë moshet, por edhe burra e pleq të thëjt vrulen e rreshtohen ndën flamurin shëjt kuq-zî e hecin përpara me kângë e brohorî. Këtyne legjionevet i u prijnë muzhika komtare e qytetit me marshe të bukra entuzjastike, tue i tërhjekë jashta qytetit aty në ballë të luftës, kû kishte ngujuem anmiku mizuer.

Grà e varza prej balkonevet e prej dritsorevet, me buzë të qeshun e me gazmend të patreguem i përcjellshin këto luaj, tue derdhë prej sôve lot të ngjelmta rrëkaj, qi shkelzejshin mbi faqet e tyne të lëmueta. A janë këto lott trishtimi e dishprimi? A janë lott friget e tutet? Jo, jo, janë lott gëzimi e defrimi, janë lott dishiri e shprese, se përcjellin të dashtunit e tyne me uzdajë të plotë se do t' i shofin të këthyem fituesa e faqe-bardhë.

Në ket pamje kaq të kandshme sà entuzjastike nuk muejte kush me ndalë lott qi u dikojshin prej sôvet; një e

dridhme depërtonte zëmërën e gjithkuej; kujtonte nieri atëherë, disi pa dashtë, fatosin e pavdekun të Vraninës, OSO KUKEN, qi i prijte dikur edhe aj një çetës trimneshe për një qellim të lartë e të shëjtë; i vishin ndër mend njeriut fjalët e tija:

Çonju o të bijt e Skanderbegut
Turq e të krishtenë mos t'u dajë Feja,
Çonju e bini në fushë të bejlegut
Tue gjimue por si rrfeja;
T'ja diftojmë na sot barbarit,
Qi e lodhë uja ke Cetina,
Se Shqypnija është e Shqyptarit,
Se m'ja prekë nuk lën martina!

Por në mjedis t' Oso Kukës e t'u-shtris shkodrane sot shifet një ndryshim, se atje ishte vetëm një Oso Kukë, në vend qi këtu gjithsecilli luftar asht edhe një Oso Kukë,

Qi s' i dhimbet gjâja as jeta,
Për Shqypni e troje të veta!

Në kushtrim të Shkodrës dynden edhe Malcija, Hoti e Gruda, gadi të faruem deri më sot, pse me parzma të veta çelikut deshtën me mprojtë tokën arbnore e flamurin shëjt komtar. Shkreli e Kelmendi, të 5 Bairakët e Postribës si edhe ata të 5 të Dukagjinit zhdrypën në teposhte për një herë. Rranzat e fushat e Shkodrës, të gjithë Lekët e motshëm djergen me gëzim me u bashkuem me ushtrinë komtare të Shkodrës. Më tjetër anë djelmët e Kosovës kreshnikë, të çiltë dikur patën bânamin atë ndër gryka të thepisuna të Kacanikut, e qi fati i pat hjedhë në gjë të Shkodrës, turrën edhe këtu si panthra të barlisuna e kapën brî kësaj ushtrie me flamur përpara, tue u komanduem prej oficjerave shqyptarë, ndën komandën e përgohshme të xerit të Prefektit, Z. Spiço Bogut, prej shpijave të motshme e fëmijë të Shkodrës, i cilli qëndrën e tij ushtrijake e ngulë në ka-

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

tund të Vrakës, një orë lerg ballit të luftës.

Për fat të mirë u ndollën në Shkodër edhe Shkelqesit e tyne Emzot Bumçi, pjestar i Këshillit të Naltë, Ahmed Beg Zogolli, Ministër i P. të Mrendshme, e Ndoc Çoba Ministër i Financave, të cilët pak ditë më përpara se të shperthente kjo poterë kishin ardhë në Shkodër, për me kundruem më për s' afermi levizjet e zhvillueme.

Burrat t'onë të shkelqyshem' të palodhun gjithmonë, i ndimue ne mjaft kësaj levizje komtare, tue i dhanë guxim popullit e tue e trimnuem; veçanerisht Ahmed Beg Zogolli si sundimtari i vëndit organizoj ushtrinë komtare e morri ç' do masë të nevojshme për me mbajtë qetësin e vëndit e për me i a tëhuem rrezikun atdheut.

Mbas dy ditësh të kësaj ndolline i a mrritën në Shkodër edhe Shkelqesit e tyne Hoxha Kadriu, Ministri i

Drejtësisë e Sotir Peci, Ministër i Ar. Botuer, qi kÿ i mrami veçanerisht ishte i   mnuem si delegat i Qeveris s' on  qendrore p r marreveshtje me Qeverin Jugoslave p r shka i u perket kufijve t' on  politik t  Verilindjes si edhe p r t  fashitunit e komplotit qi leu.

Qeverija qandore, e cilla  sht tue treguem vehten p r t' aft  e t  vullndetshme n  t  shuem t   ' do levizjes trathtare,  sht tue u orvat  p  pushuem me i dhan  fund edhe k saj levizjeje, tue i u diftuem k sht  anmiq vet se Shqypnija p  hall do t  jetoj  si Shtet m  vedi n  Balkan e se  ' do hap i' tyne p r me na prish , pun , para energjis s  k saj Qeverije e guximit t  k tij popull kishte me qen  i kot .

Ora e fati i mbar  duket se agoj, edhe Zoti, mprojt s i t  pafajvet, duket se  sht me n . Le t  shpresojm  pr .

Drejtimi

D  ftyra t  shkelzyeshme.

K r Perendija nep r gjygi  e v ndim t  vet t  hyjnueshem don m' e skapallue prej mjerimi n i k m e m' e qit  n  breg t  p shtimit, krijon s  parit dis  rrethana (esbab ), t  cillat vyejn , ndimojn  e shpejtojn  t  p rkryemit e atij v ndim t  drejt  e t  p  luejish m t  Madhit Zot.

Bash k sht  ngjau edhe nd r n . Premtoj m  p rpara Aj i Amshuesh m qi t  kemi mb  krye n  sundim n i Qeveri thjesht komtare, p rb m p r nierzvet burra, atdhetar, t  censhur e guximtar , t  cillvet s' u tutet aspak s ni, s' u habitet e s' u turbollohet fare

m ndia kundruell n i rases s  jashtzakonsh me, kundruell n i rreziku, por i marrin pun t me  dal  e me gjak t  ftoft  i bashk n  nat n me dit , l n  m'  n t prejje e qeti.

Sejceilli nesh n  k so dit  t  paprituna n  k so dit  anormale ka v  n  veprim m qit e tela: K u me pushk  n  dor  n  bal  t  lules, kush me t  holla e kush n  ndim  t  plaguemvet, kush n  sherb m postuer e kush n der komistone e sherbime t  ve anta k so dor .

Por k  edhe asi ftyrash, qi Zot' yn i k  krijuem p r pun  disi m  t 

mdhà. Vullneti, shkathsija e energjija qi zotnon shpirti i tyne, i kà bâ këto-soj ftyrash me shkëlxye disi pak mâ tepër mbî tjerët. E këta janë: Ahmed Beg Zogolli e Musa Juka, veprat bujare e atdhetare të cillvet Shkodra e bashkë me këtë Shqypnija s' kà për t' i harruem kurr, por me lavd e evari kà për t' i përmëndë gjithmonë.

Ahmed Begu, ky pinjuell fisnik i njaj dere paranike të Mates, qi sod xën vëndin mâ me randësi në kabinet shqyptâr, u hodh mâ i pari këtë, të thuesh si një Leonide dikur atje nder Thermopylet, për me i ndëj mâ afer e në nevojë me i bâ ballë rrezikut qi po i kerenohej Shkodrës, kësaj skutë shëjre e të pà- shkepme të Shqypnis.

Por sà erdhî Ahmed Begu në Shkodër, i u dha kësaj e mbara, u vuen punët për fije e motori qeveritâr filloj veprimin rregullisht; u sigurue qetsija mbrëndë në qytet, u ndal novi rrenim-qâr i anmikut mizuer e, ndonse kohë të vështira, gjithkush u mbush me shpresë të reja e u bind se fitimi do t' ishte i yni. Kà baftin me vedi, thotë gjithkush, Ahmed Begu. E për një mënd, qyshë në mbledhje të Lushnjes kû Ahmed Begu morri pjesë bashkë me matianët e vet sokola, u dek se ky ishte krijuem për një veper të madhnueshme, për pështim të njëj Atmeje, pse fjala e tij e rreptë e vullneti i pà-tundun jepshin prova të kjarta mbî vepra të tija karakteristike qi e dajshin në shëj. E gjithkund i duel në faqe: Ma i rrepti, kje, kundreshtâr i godit shqiptâr-italian. Deri sa Italianët s'dojshin me njoftë të drejten qi kishte Shteti Shqyptâr mbî Vlonë, as Ahmed Begu nuk donte me lidhë me ta kurrfarë godit me qyshke të shnerzueshme për në. Ashtû edhe s' e friksoj aspak guximi i Osman Balit, i cilli

me armë në dorë menacote (tehdidë) Qeverin prej kodrave rreth Tiranës, 10 minuta larg qytetit.

Shkurt i urtë ndër kuvënde e guximtâr ndër rreziqe, Ahmed Begu i Zogollvet të Mates u bâ një ndër faktorë, qi i kà qitë Perendija në ket botë m'u bâ shkajku i pështimit të njëj At-dheje, t' Atdeut t' onë, Shqypnis.

E Muse Juka?

Edhe ky Zotni i ndritshëm, u bâ ndër e lumni për Shkodër e për Shqypni. Ky puntuer, ky burrë energjik s' është tue lânë mjet të ligjshëm pà shti në punë, si e si t' i ndimojë këtij veprimi ushtarak. Sado me folë në lavd të veprave të këtij atdhetari, të këtij simbol pune e gajreti, na s' kishim me muejtë me krye detyren t' onë ndaj veprat e tija atdhetare; kishim me ia hangër hakun.

Z. e tij Musa Juka, Kryetâr i Perlimitares s' onë muerr inciatiyen e organizoj, bashkë me tjerë intendancën e ambulancën e ushtris s'onë komtare tue dergue në ballë lufte buk, ujë, bare e sênde tjera të nevojshme.

Sod gati kurrgjâ s' i mungon ushtris s' onë e ky sherbim është për t' iu dijtë për nderë Z. Musa Jukës.

Por sà u nis ushtria për ballë të luftës, Z. Musa Juka formoj ndër kryesitë vet një komision me emër "Komisioni perkujdestâr i ushtrive vullndetarë" i cilli, si merret vesht edhe prej emnit të tij, kà për qëllim kujdesim për shka i përket veprimve ushtarake, tue mbledhe ndima prej popullit e tue gatue me këto ndime sêndet ushqimore për ushtri.

Me këto shpenzime të mbdhà qi kà sod Qeverija, m'u t' ishte kujdesimi i Z. së tij Musa Jukës, ishte dashtë me prekë prej Arkës së Financës, për

dâm të nëpunësive, të cillvet s' kish muejtë me iu pague ndoshta me kohë as rroga, në vënd qi rrogen e mojit të Gushtit s' kà mbetë nëpunës pà e marrë.

Shkurt Shkodra, si gjithmonë, edhe kësi shtegu pat Oren e çuet, qyshë se Fati hodh në gji të sajë dy ftyra të shkëlqyeshme:

Ahmed Beg Zagollin e Musa Juken,
Edonis

Lajme vëndi.

Mbassi "Agimi,, e ka bâ disi zakon me permbledhë ka një herë një pjesë kronologijet, po botojmë këtë disa lajme qi, ndonse të vona e të dijtuna, kanë për t' i vjeftë ndokuej barem në një kohë pertardhshme me zotnue një farë idhëje mbi levizje të zhvillueme kah këto âna.

Qe po fillojmë :

Tue këne se levizja e Kastratit muer një ftyrë serioze, Qeverija lokale dergoj në Tiranë, në kryeqytet të përkohshëm, Z. Z. Xhemal Beg Bushatin e Shuk Gurakuqin, për me dituem atje, prane Këshillit Ministrues ngjarjet e shkaktueme e kështu së bashku me marrë masat e shpejta të nevojshme, tue i dalë para rrezikut qi vijte gjithnji tue i u kercnue Shkodrës.

Puna s' ngjati e me të shpejt i a behën në Shkodër Shkelqit e tyne Emzot Luigj Bumçi pjestar i Këshillit të Naltë e Ahmed Beg Zagolli, Minister i P. Mbrëndshme, i ngarkuem edhe me rang për shka i perket veprimet ve ushtarake.

Me 1 të Gushtit të dielen, në 11

paradite u nis për ballë të luftës ushtrijs vullndetare, e perbâme prej 500 vetvet, sallte shkodranë. Me këta u bashkuen Kosovasis, muhaxhirët e Podgoricës e rrethet e krahinës së Shkodrës. Komanda i u ngarkue Z. Splyço Beg Bushatit.

Ushtrijs xû vënd në Vrakë e n'oren 5 mbasdit u dâ tre rrëmësh e u nis për Çesme-Koplik. Nji rrëm morri udhën e Koplikut e një tjetër kah e djathta i Grue-Mirë e i treti kah e rrmakta Bregut të Liqënit.

Rrëmi i mjedistë si avant-garde kishte detashmentin e gjindarmeris së Shkodrës, nën komandë të Togrit Z. Brahim Mandiqit e Hasan Beg Bushatin me gjindarmë të vet. Rrëmit të djathtë u prite Deli Meta me Hotjanë e Adem Haxhija me Postribas, dy fise këta mât të fortat të Gegnis s' onë e qi si nder kohë të lashta ashtu të vona janë këne muroja e pà-lëkundshme e Shkodrës kundra sulmevet malazeze.

Të dy rrëmet, i mjedisit e i rrëmakti u kapen në Çesme-Koplik e i djathti nguroj në katund Demiraj, nën urë të Rrjollit, sepse sukat kundruell këtij katund ishin të xâuna prej anmikut; por ne nesre, me 2 të Gushtit edhe ky rrëm u bashkue me tjerët në Çesme-Koplik. Këtu ushtrijs ndaloj të msyemet me urën e Qeveris, pse puna kishte opem n' udhën diplomatike, e mos t' ishte ky ndalin ushtrijs e ynë shkoj në Tuz e në Podgoricë, tue i a leshtë në Shajë të vjetër e të ri.

Bash nder ditë të para erdh në Shkodër i njoftua atdhetâr, Kapitan i gjindarmeris, Z. Brahim Jakova me 200 gjindarmë prej Tirane e mbas dy ditëve i a nrrijn i famshmi atdhetâr Bajram Beg Curri, qi si një Herkul

pështoj Shqypnin prej rrezikut esadjan; gjithashtu erdhen edhe atdhetarët e permëndun Z. Z. Mustafa Kruja e Bazi i Canës, bashkë me 300 kruetan, burra të zëgjedhun kah duka e trimnija.

Me zânin e Qeveris per çashtjen e Shkodrës nuk mbet krahinë shqyp-tare per pa u gjegjë se është gati me mish e me shpirtë me i ardhë në ndimë Qeveris me sa njerzë qi të lypen, porse Qeverija tash per tash s' e pau të nevojshme ndimen e tyne, mbassi puna muejte m' u krye me fuqina të permblledhnna deri tash.

Kjoshin bekue burrat e Shqypnis e paçim faqen e bardhë!

Biredimët në mes të Z. Z. Sotir Pecit e Bajram Fevziut me Generalin serb Mihajloviçin në Cetinë me gjith fjalët e bukra të këtij të mramit, kinse Qeverija Jugosllave respekionte kurdoherë Shqypnin politike të vjetit 1913, suellën perfundime negative, kështu qi ushtris s' onë komtare i u desht me shkue përpara, tue pushtuem Koplikun e sipërm e Kastratin e vëndet deri në vizë të kufinit e tue u ndaluem këtu me urdhën të Qeveris s' onë, e cilla edhe pse e ngucun e e mësyeme mundohet gjithnji me nderue të drejtat nderkomtare kundrejt fëqinjve të vet, qi janë tue i a mohuem e dhunuem komit shqyptar të drejten e vet qi ka me jetuem i lirë.

Ndër luftime rrokoll kësaj periode prej nesh mbeten të dekun 9 vetë e të plaguem 28. Na xûme rob 35 serb e morrën 5 mitraljoza të mdhaj e 4 doret. Anmihu, si marrim vesht prej robve të xânun, ka 300 vetë të dekun e aq mâ teper të plaguem.

Sod në ballë të luftës gjinden vetë Shk. e tij Ahmed Beg Zagolli, bashkë me Z. e tij Bajram Beg Currin e me

ndimë të oficjerave t' onë drejtojnë veprimet ushtrake, të cillat kanë me marrë fund, pa aspak dyshim, me fitim t' onin.

* * *

Me 17 Gusht u xû një barkë me bukë e gjâna tjera ushqimore, kah katundi i Kamicës në breg të Liqënit, bashkë me 5 ushtarë serbë, tue i shkuem anmikut.

* * *

Z. Dr. Sededdini na dergoj një leter, bashkë me një kopje të Programit të «Hyllit të Kuq» qi është tue u formue në Shkodër.

Tue kë në se ky program na ra vonë në dorë, mbasi gjith landa e Agimit ishte vûe në shtyp, mjerisht s'po mundim t'a botojmë në ket numer.

* * *

Me inciativen e farmacistit t' onë Z. Ndoc Ashikut u organizue edhe një Shoqnë e ré bâmirse nen titullin «Grueja Shqyptare» prej Zojave të Shkodrës, myslimane e kristiane, e cila ka treguem një energji të madhe, tue mbledhë pare e gjâna tjera për ushtri e tue i ardhë kësaj gjithsesi në ndimë. Disa Zojave, si Zojës Hysejn Beg Bushati, Marta Sadeddin, Ashiku etj. nuk mundet t' u harrohet kurr aj mundë qi kanë diftuem në ket rasë, tue shkuem derë për derë e dugâjë për dugâjë, bile edhe jashta Shkodrës tue mos u dallue aspak prej një gruje europiane në delikatesë e në mjeshtëri në të lypun të ndimave. Një send vetëm n'a vjen keq se në ket Shoqni u bâ do ngutsi, tue mos u permendë disa e disa zoja tjera shqyptare, qi mund të ishin shumë mâ teper shqyp-tare se sa i lypen puna. U duk si kur se vetëm aristokracia mori pjesë në ket shoqni, ndonse Atahua i jonë ka nevojë mâ teper per punë e puntorë. Por jena në fillim e nuk duhet me vû orot edhe shumë.

Chronologus.

**BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)**

“AGIMI,,

Pranon e boton ç' do artikull, qi ka të përpjekun me lavrim komtár e me propagandë komtare.

Dorshkrimet nuk këthehen.

Shkrime, letra e pajtime, dërgohen Mbarshtrimin
nen ket adresë : Agr. En. Kadri Borshi, Shkodër.

PAJTME:

NË SHQYPNI:

PERJASHTA:

Për 1 vjetë Kr. s. 10

Për 1 vjetë Kr. s. 14

» 6 muej » » 6.

» 6 muej » » 8.

Nji numër i veçantë: Kr. s. 1.

PËR SHOKË TË “VLLAZNËS,,:

Për 1 vjetë Kr. s. 8. Për 6 muej Kr. s. 5.

L a j m

Veglat muzikore të Shoqnis “Vllaznija,” të cilat u
blene me ndihmë të dhanur prej popullit, kanë ardhë
e veprimi ka me fillue për shpejt.